

Ligevægtsøkonomi: Vi kan ikke blive ved at betale gælden på Visa-kortet med vort Mastercard

Den kendte økonomiske vækstmodel har spillet fallit, siger grøn økonom, Wall Street-direktør og systemanalytiker i kor. Og mainstreamøkonomerne er begyndt at lytte

Af Jørgen Steen Nielsen

»Vi træffer alle beslutninger på basis af, hvad de økonomiske konsekvenser vil blive.

Hvad enten det er byggeri af skoler eller etablering af sociale tjenester, så bestemmes de af, hvad de indebærer for økonomien. Er det for dyrt, gør vi det ikke. Giver det økonomisk vækst, gør vi det,« siger Daniel O'Neill, europæisk direktør for det internationale Center for the Advancement of the Steady State Economy, CASSE.

O'Neill har netop været i København for at tale på et seminar om nye modeller for en bæredygtig økonomi, organiseret af House of Futures på initiativ af Velux-fonden og med finansiering fra samme.

Han tegner i luften den 'Mickey Mouse-silhuet', som han mener beskriver dagens måde at prioritere: Økonomien som den store sorte cirkel i midten, resten af samfundet samt miljøet som to små vedhæftede cirkler. Den figur forklarer, hvorfor økonomer har fået så afgørende status i samfundsdebatten, siger O'Neill.

»Hvorfor er det sådan Fordi vi higer efter at øge bruttonationalproduktet, BNP, mens alt andet - herunder miljøet - bliver sekundært.

Og hvorfor gør vi det Ikke fordi det er det vigtigste, men fordi det er let. Det er lettere at måle BNP-vækst end at måle bæredygtighed, lighed, trivsel osv.« En nok så afgørende drivkraft er, at økonomisk vækst kan holde en del problemer på afstand.

»Vækst er en substitut for indkomst-lighed. Så længe der er vækst, er der håb, og det gør, at store indkomstforskelle tolereres. Men hvis denne kobling gælder, så gælder også det modsatte: Større lighed kan erstatte vækst,« siger han.

Daniel O'Neill og forskerne bag steady state-økonomien - dvs. en økonomi i balance snarere end i vækst - vil gerne ændre Mickey Mousefiguren til en figur, hvor de tre cirkler er indlejret i hinanden.

»Yderst miljøet, indenfor samfundet og inderst økonomien, som jo blot er en konstruktion foretaget af samfundet.

Det er et ganske anderledes syn på verden, men hvis man anlægger dét, præger det også de beslutninger, man træffer,« siger han.

De grønne økonomer er ikke specielt hidsige efter blot at få BNP afskaffet.

»Det handler ikke om at erstatte én indikator med en anden, men om at erkende, at samfundet har et spektrum af mål, og at der derfor er et spektrum af relevante indikatorer.

« Indikatorer for trivsel eller lykke viser f. eks. ifølge O'Neill, at mens BNP siden 1950'erne er tredoblet i en række vestlige i-lande, så er der ikke sket nogen vækst i folks lykkefølelse.

»Så længe økonomisk vækst er selve målet, er der ringe sandsynlighed for at nærme sig en steady stateøkonomi.

Men begynder vi først at ændre indikatorerne for, hvad fremskridt er, ændrer vi også målene for økonomien.

« Forskerne ved CASSE beskriver en ligevægtsøkonomi via seks karakteristika: Befolkningens størrelse er stabiliseret.

Forbruget pr. person er stabiliseret.

Energi-og materialestrømmene er reducerede og foregår inden for økologiske grænser.

Lagrene af naturgaven og menneskeskabt kapital holdes konstante og udtømmes ikke.

Uligheden er reduceret, ressourcerne fordeles på fair vis.

Arbejdstiden er reduceret.

Én forudsætning for at skabe forandring i den retning er en reform af det monetære og finansielle system.

»Det er et aspekt, som nærmest har været fraværende fra den økologiske dagsorden, fordi der faktisk ikke er mange af os, som har forstået den rolle, det finansielle system har spillet for miljøkrisen,« siger Daniel O'Neill.

En af dem, der har forstået det finansielle system, men indtil for nylig ikke miljøkrisen, er John Fullerton. I næsten 20 år arbejdede han i Wall Street-investeringsbanken JP Morgan med globale investeringer og långivning, til sidst som bankens administrerende direktør. I 2001 stoppede han og indledte, hvad han kalder en personlig rejse, hvor det gennem læsning

og samtaler med kloge mennesker gik op for ham, at grænseløs vækst i et lukket system er en umulighed. I dag betegner han den globale finanskriser, der begyndte i USA i 2007, som forårsaget af »en besættelse af at opnå ikke-bæredygtig, kortsigtet profit af finanskapitalen på bekostning af systemets levedygtighed.

« John Fullerton stiftede for et år siden The Capital Institute med det formål at bane vej for et økonomisk og finansielt system, der har bæredygtighed i centrum.

»Det gik op for mig, at finansmarkedet og specielt investeringer i fast ejendom er brændstoffet, der driver dét økonomiske system, som nu er på kollisionskurs med biosfæren,« fortæller han i et båndet interview til seminaret i København.

Som Daniel O'Neill mener han, at menneskeheden for første gang i sin historie i dag tvinges til at erkende, at dets foretrukne forestilling om økonomisk udvikling er en myte, der må forkastes.

»Jeg har endnu ikke hørt eller læst noget, der tyder på eksistensen af den evighedsmaskine, der kan frigøre det økonomiske system fra de fysiske grænser i den biosfære, som er vort hjem,« siger Fullerton.

Han peger på, hvordan dagens voldsomme gældsbyrde i USA og mange andre lande er blevet et nøgleargument for at presse på for ny økonomisk vækst - en vækst der skabes ved yderligere låntagning - enten fra naturkapitalen i biosfæren eller ved øget finansiell låntagning.

Som Daniel O'Neill siger: »Du bruger dit Visa-kort til at betale gælden på dit Mastercard.

«.

Omstillingskræfter

John Fullerton, den tidligere Wall Street-finansdirektør, understreger, at »efter at have arbejdet det meste af min karriere i den finansielle sektor er jeg overbevist om, at vi ikke opnår et bæredygtigt økonomisk system, hvis ikke vi grundlæggende transformerer måden, finanssystemet fungerer. Og det kan ikke gøres af en flok finansfolk.

Det må nødvendigvis være en erkendt prioritet og forpligtelse, som en bred økologisk bevægelse forstår og tager del i.« Den hollandske systemanalytiker og forskningschef ved Dutch Research Institute for Transitions Jan Rotmans mener, at regulære systemfejl som den, økonomien nu oplever og biosfæren lider under, kun kan rettes ved systemforandring - dvs. »radikale transformativ forandringer,« som indebærer forandringer af samfundets økonomiske, institutionelle og teknologiske infrastruktur, forandring af de bærende værdier i samfundet og forandring af borgernes adfærd og daglige praksis.

»Markedet i sig selv har f. eks. ingen reelle løsninger at tilbyde,« siger Rotmans.

De store omstillinger kan komme, »når der er noget i luften«, en gryende kollektiv erkendelse af nødvendigheden, eftersom »den største barriere findes i vor bevidsthed.

« Men det er ikke nok, for den gamle orden har sine forsvarere - den fossile energiindustri, Wall Streets spekulanter etc. - og systemskiftet er derfor også et magtskifte, som vil møde modstand.

»Systemskiftet er en kamp mellem det gamle og det nye paradigme og handler om institutioners nedbrydning og opbygning,« siger Jan Rotmans.

Han mener, at der nødvendigvis skal ske et sammenfald af forandringsparathed på tre niveauer: Makroniveauet, hvor klimakrisen, oliekrisen, den finansielle krise er den aktuelle dynamo.

Meso-niveauet, som er niveauet hvor regional politik og globale aftaler om energi, miljø, klima, finansøkonomi forhandles og udformes.

Og mikro-niveauet, som handler om den praktiske introduktion af grøn energiteknologi, nye produktionsformer, detaljeret lovgivning m. m.

»Der er ingen færdig opskrift på omstillinger, og mange er gennem tiderne slået fejl. Når det lykkes, tager det typisk et par generationer - 25-50 år,« siger Rotmans.

Daniel O'Neill, ligevægtsøkonomen fra CASSE, siger om forsvarerne af den gældende økonomiske model: »Generelt har den historiske reaktion fra mainstreamøkonomer været ikke at diskutere med os, at ignorere os og vore ideer. Men det bliver stadig vanskeligere, og i dag fornemmer jeg, at mainstream er begyndt at engagere sig. Rapporten fra præsident Sarkozys kommission om alternativer til BNP er et tegn.« Adspurgt, hvor meget det haster med at forvandle den eksisterende, ikke-bæredygtige og kriseramte økonomiske model, siger John Fullerton fra Wall Street: »Jeg har viet mit liv til denne opgave.«.

JSN@INFORMATION.DK

Fakta: En direktørs forvandling

Serie: Økonomisk selvransagelse

Økonomerne er de nye overdommere i den politiske diskussion, mens politikken er reduceret til et for eller imod de økonomiske modeller. Det har ført til selvransagelse blandt økonomer, for hvor meget kan de egentlig forudsige Samtidig overtager den økonomiske tankegang menneskesynet, når borgerne reduceres til plusser og minusser i velfærdsstatens regnskab.

Følg med i Informations serie om økonomien, der styrer samfundsdebatten.

Fakta Vindue mod fremtiden

Hvordan ser en bæredygtig økonomi egentlig ud Det spørgsmål søger Velux Fonden svar på. Inden for en samlet ramme på ca. 100 mio. kr. årligt til miljø-og bæredygtighedsprojekter vil fonden søsætte eller støtte projekter, der kan bane vej for visioner om fremtidens grønne samfund.

Et første projekt er en seminarrække under titlen ' In 100 years - starting now', hvor forskere, erhvervsfolk og ngo'er skal belyse og diskutere vejen frem mod en økonomi, der ikke sætter BNP-vækst, men menneskelig trivsel og miljømæssig bæredygtighed i centrum.

Konsulentfirmaet House of futures organiserer de fire seminarer, der skal lede frem til en beslutning i Velux Fonden næste år om eventuel etablering af en tænketank om en ny grøn økonomi. Det første seminar er netop afholdt.

Velux Fonden er en almennyttig fond, stiftet af Villum Kann Rasmussen med afsæt i formuen skabt ved produktion af Velux-vinduerne.

Billedtekst: Et systemskifte til en mere bæredygtig økonomi vil formentlig møde modstand hos bl. a. Wall Streets spekulanter og den fossile energiindustri. FOTO: SHANNON STAPLETON/ REUTERS/ SCANPIX

Titel	
Stednavne	USA
Emneord	LANDSPOLITIK
Personer	
Virksomheder	VELUX

Alt materiale i Infomedia er ophavsretligt beskyttet

Kunden må ikke sælge, videregive, distribuere, gengive eller mangfoldiggøre materiale fra Infomedia uden særlig og skriftlig aftale med Infomedia. Overført (downloadet) materiale skal slettes efter anvendelsen og må ikke indlægges i informationsgenfindingsystemer, som for eksempel elektroniske postsystemer, databaser, fælles netværk eller lignende.

Videreformidling

Kunden må foretage videreformidling (ved videreformidling forstås kopiering, distribution via elektronisk post, tilrådighedsstillelse i databaser, på netværk eller lignende) af modtagne overskrift- og indledningsformater inden for kundens egen virksomhed. Al anden videreformidling af materiale fra Infomedia skal aftales skriftligt med Infomedia.